

Одинець О.А. аспірантка 1 року навчання, ОНП «Філософія»
Науковий керівник: Шабанова Ю.О., д.філос.н., проф., зав.каф. філософії і педагогіки
(Національний технічний університет "Дніпровська політехніка", м. Дніпро, Україна)

ПРИЧИННО-ХОЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД В СИСТЕМНОМУ ВИВЧЕННІ ЛЮДИНИ

Сучасна антропологічна криза обумовлена відсутністю усвідомлення цілісності людини та її місці у Всесвіті. Ці тенденції антропологічної кризи поширюються на похідні кризові явища в екології, соціології, економіці, освіті, медицині. Однією з причин цієї кризи вважається втрата цілісного світосприйняття та розуміння дихотомії людина-світ як взаємозалежних частин єдиного буттєвого простору, в якому фрагментарне світосприйняття, що ґрунтується на зовнішньо-соціальній обумовленості, представляється небезпечним в побудові найближчого майбутнього людства.

Епоха техногенних новацій загострила проблему цілісної парадигми людського буття та актуалізувала пошуки нових продуктивних ідей якісного відновлення цілісності людини на новому еволюційному рівні.

Сучасна наука, намагаючись знайти вихід з антропологічної кризи у сфері міждисциплінарних взаємозв'язків, приходять до потреби холистичного (цілісного) погляду на людину як цілісну систему (з внутрішніми причинно-наслідковими зв'язками), в якій біологічне та духовне формує системоконструкт: суспільство-планета-всесвіт. Про це згадували філософи минулого (Аристотель, Тома Аквінський, Г. Сковорода, П. Флоренський та інш.)

Сучасні концепції холізму знаходять втілення в цілісних підходах до медицини, психології, освіти, управління, соціології то що. Незважаючи на зусилля багатьох дослідників, таких як: В.А.Ананьев, Ю.Ф. Антропов, Дж.Міллер, Д.Радьяр та ін чіткого системного взаємозв'язку між природними законами, внутрішнім, духовним (психологічним) станом та зовнішнім проявом людини, у тому числі її фізичним здоров'ям та соціальними відношеннями, ще не сформовано.

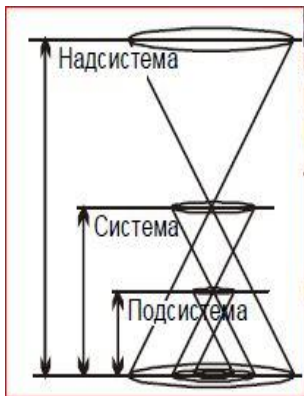
Вважається, що принцип системності першим в історії наукової думки затвердив Аристотель висловив сентенцію: «Ціле більше суми його частин». Цей принцип системності задовго до появи сучасних фізичних уявлень, передбачив хід розвитку наукових досліджень. Даний принцип знайшов втілення в подоланні *редукціонізму*, що зводить ціле до простої суми його частин; *еклектизму*, що з'єднує різноманітні, позбавлені внутрішнього зв'язку елементи з різних джерел та ствердження *холізму* в якості фактору цілісності як абсолютного «ні з чого виведеного начала» [1].

М.Г.Ярошевський, досліджуючи онтологію системних відносин, стверджував, що «системність - це пояснювальний принцип наукового пізнання, що вимагає досліджувати явища в їх залежності від внутрішньо пов'язаного цілого, яке вони утворюють, набуваючи завдяки цьому властиві цілому нові властивості» [2].

Теорема про неповноту Курта Гьоделя, згідно з якою будь-яка система не може бути пізнана самою собою, має важливий вплив на філософське розуміння антропології. Спираючись на філософські погляди Г. Ляйбніца, І.Канта, Е.Гуссерля, Курт Гьодель зауважує: «Феноменологія перестала бути єдиним підходом. Інший підхід полягає у знаходженні переліку головних категорій (наприклад, причинність, субстанція, дія) та

їхніх взаємин, до яких, однак, слід прийти феноменологічно. Це завдання має бути вирішена у правильній манері»[3, с.166].

«Для Гьоделя - пише дослідник В.В. Целищев, - основним було питання, чи може людський розум знайти ту здатність, яка пов'язана з поняттям математичної визначеності. Знання, на його думку, є знання з математичною визначеністю, і саме ця особливість характеризує апріорне знання, знання, отримане чистим розумом»[4].

Спираючись на теорему про неповноту К.Гьоделя, засновник міждисциплінарної науки Універсології В.А.Поляков стверджує, що «для того, щоб система будь-якого рівня могла всебічно розвиватися, вона повинна мати: 1) надсистему, що встановлює системі параметри розвитку, які для цієї системи будуть найефективнішою спрямованістю; 2) підсистему, яка, в сукупності з іншими підсистемами, накопичуючи досвід системних відносин, у які вони включені, забезпечувала б зміну ентропії в бік зменшення міри хаосу системи та зростання її енергії.» [5] (Рис.1)

Рисунок 1 - Взаємодія систем за В.А.Полякова [5]

Виходячи з вищенаведеного надаємо концепцію холистичного підходу до людини, яка базується на причинно-наслідковій моделі, що формує погляд на людину як на цілісну систему, що бере свою основу з більшої системи - надсистеми (колективу, суспільства, планети).

Для індивіда, його прагнення до більшої системи (надсистеми) проявляється через мрію (В.А.Поляков, В.Франкл, К.Е. Цюлковський, К.Г.Юнг). Ця мрія пов'язана не тільки з задоволенням потреб людини, але й з найвищими людськими цінностями, та покращенням якості відносин у колективі, суспільстві, поліпшення та збереження планетарного буття. Реалізуючи внутрішню мрію у своєму житті, людина таким чином неусвідомлено прагне до надсистеми. Не виконання своїй мрії, відповідно, формуватиме незадоволення життям, внутрішній конфлікт, що зовні проявляється у міжособистісній кризі, хворобі й як похідне породжує міжколективні, соціальні, міждержавні конфлікти.

Тому вирішення антропологічного питання через призму причинно-холистичного підходу, містить потенційні можливості, кардинальних змін у підходах до людини в медицині, освіті, соціології, та інших науках.

Перелік посилань

1. Поляков В.А. Універсологія. Історія. Закони. Практика. – Минск: ВЭВЭР, 2013. 200с.
2. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Основы теоретической психологии. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.psyoffice.ru/9/petya01/txt13.html>
3. Wang Hao. From Gödel to Philosophy/A Logical Journey. Cambridge, 1996
4. Целищев В.В. Рационалистический оптимизми философия Курта Геделя / Вопросы философии, 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу http://vphil.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=802
5. Поляков В.А. Миропостроение / В.А.Поляков. – Минск.: ВЭВЭР, 2000. – 292с